

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΡΟΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

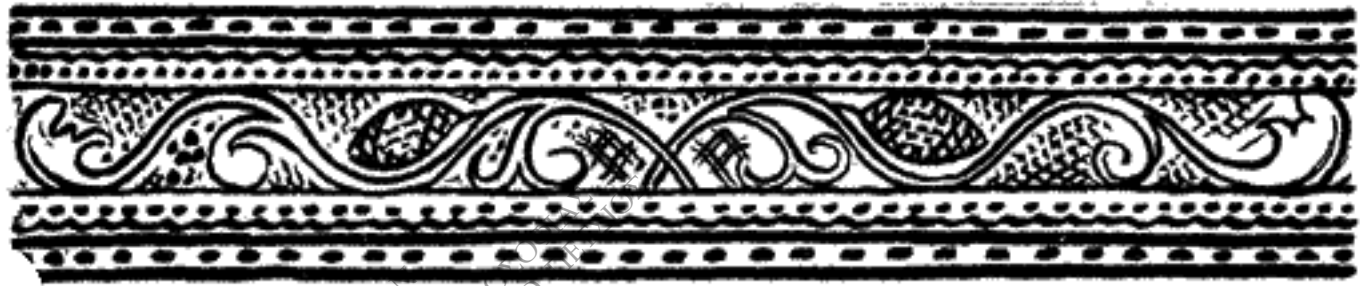
ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1952

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ ΤΗΣ ΥΠΑΡΞΕΩΣ

ΕΝΑΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΣΩΚΡΑΤΙΣΜΟΣ *

[Ο ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΜΑΡΣΕΛ ΚΑΙ Η ΥΠΑΡΞΙΑΚΗ ΣΚΕΨΗ]

Πώς μπορεί έδω να λειτουργήσει ό στοχασμός δευτέρου βαθμού. — Στην ακόλουθη κατεύθυνση όλα ξεκαθαρίζονται: Έάν κρατηθεί κανείς μέσα στα πλαίσια μιας συνηθισμένης λογικής του πραγματικού που μένει πιστή στην παλιά διάκριση όποκειμένου και κατηγορουμένου, θα καταλήξει να θεωρήσει την ψυχή και τό σώμα ή ως πράγματα ξεχωριστά μεταξύ των όποιών πρέπει να υπάρχει μία όρισμένη σχέση που να μπορεί να διατυπωθεί άφηρημένα ή να θεωρήσει τό σώμα ως ένα πράγμα του όποιου αυτό που κακώς όνομάζουμε ψυχή δέν είναι παρά ένα κατηγορήμα ή και αντίστροφα. Οι λόγοι που καταπολεμοϋν τις δυό τελευταίες έρμηνείες συχνά έξετέθηκαν ώστε να καταντάει περιττή ή έδω ανάπτυξη τους. Μένει ένας δυϊσμός που μπορεί να πάρει μορφές πολύ διαφορετικές, άφου μπορεί να έμφανιστεί ως ένας σπινοζικός παραλληλισμός ή ως ένα δόγμα άλληλενέργειας. Άλλά και στην μία και στην άλλη περίπτωση τό σώμα και ή ψυχή θεωροϋνται ως πράγματα και, μεταφραζόμενα στον κόσμο του λόγου, γίνονται κατά συνέπειαν όροι που νομίζονται άυστηρά καθορισμένοι και που τους όποθέτει κανείς ως δεμένους μεταξύ τους μ' ένα όρισμένο τρόπο. Θάθελα να δείξω πώς έάν στοχαστεί κανείς επάνω στα έπαγόμενα αυτού που άποκαλεί τό σώμα μου, αυτού που δέν μπορώ να μη τό άποκαλέσω σώμα μου, αυτό τό αξίωμα θα πρέπει ν' άπορριφτεί και οι συνέπειες της άπορρίψεως αυτής παρουσιάζουν μία κεφαλαιώδη σημασία.

Άς παρατηρήσουμε έν πρώτοις πώς τό να λέμε: «τό σώμα μου» σημαίνει πώς άρνούμαστε την παραλληλιστική έρμηνεία γιατί βάζουμε ανάμεσα στο έγω — όποιαδήποτε κι' άν είναι ή άκριβής σημασία της λέξεως αυτής—και του σώματός μας μία κάποια οικειότητα που δέν θα μπορούσε να βρει θέση στο παραλληλιστικό σχήμα.

* Συνέχεια από τό προηγούμενο και τέλος.

Θά μου άπαντήσουν ίσως πώς ή πίστη σ' αυτήν την οικειότητα μπορεί νάνα διπλή παραίσθηση που ή φιλοσοφία είναι όποχρεωμένη να διαλύσει. Άλλ' ως θυμίσουμε άκόμη μία φορά ότι ένεργοϋμε σ' όλα αυτά έδω μ' έναν τρόπο άυστηρά φαινομενολογικό, δηλαδή ζητοϋμε να ξεκαθαρίσουμε τά δεδομένα της έμπειρίας. Άπό την άποψη αυτή πρέπει να ξέρουμε που τοποθετείται ό φιλόσοφος που έχει την αξίωση να διαλύσει την παραισθητική πίστη. Δέν μπορεί να πετύχει παρά κάνοντας άφαίρεση της δικής του έμπειρίας, αλλά τότε θα μάς ήταν εύκολο να σκεφτοϋμε ότι άντικαθιστά αυτήν την έμπειρία με άπλά άφηρημένα σχήματα και ότι τελικά μένει πολύ μακριά από τό ξεπέρασμά της. Ός προς έμέ, εκείνο που μου μένει να λάβω ύπ' όψιν μου, είναι ότι ή έμπειρία μου έμπεριέχει για μέ την δυνατότητα να συμπεριφερθώ με τρόπους σύγχρονα πολύ άκριβείς και πολύ ποικίλους σχετικά με τό σώμα μου. Μπορώ να παραδοθώ στα καπρίτσα του, μπορώ αντίθετα να προσπαθήσω να κυριαρχήσω. Μπορεί να γίνει ό τύρρανός μου, αλλά μπορώ έπίσης ως φαίνεται να τό κάμω σκλάβο μου. Μόνο με θαύματα σοφιστικής άκροβατικής μπορώ να μπάσω τις διαπιστώσεις αυτές μέσα στα πλαίσια της παραλληλικής θέσεως και στο σημείο όπου φτάσαμε δέν μπορώ να δώ κανέναν λόγο σοβαρό για να τό κάμω. Άντίστροφα κάθε μία από τις έμπειρίες μου αυτές έμπεριέχει στη βάση της αυτό τό άδιαφανές δεδομένο, τό σώμα μου. Τώρα πρέπει να δώ άν ή άνάλυση της έννοιας της κατοχής γενικά μπορεί να μάς βοηθήσει στη διαφώτιση αυτού του δεδομένου («τό σώμα μου»).

Τό σώμα μου είναι δικό μου με την έννοια που μιλω όταν λέω πώς ό σκύλος μου μου άνήκει. Άς σημειώσουμε εύθως έξ αρχής ότι τό ζήτημα άπαρχής δέν παρουσιάζει έδω ένδιαφέρον. Ό σκύλος μου είναι δικός μου είτε τον βρήκα να περιπλανιέ-

ται άθλια στους δρόμους είτε τον αγοράσα από έναν έμπορο. Άλλά για να είναι άληθινά δικός μου και όχι άπλά μ' έναν τρόπο όνομαστικό πρέπει να υπάρχει ανάμεσα μας ένας κάποιος τύπος σχέσεων. Πρέπει να κατοικεί στο σπίτι μου ή τουλάχιστον να ζει μέσα σε όρισμένες από έμέ συνθήκες. Και στην μιά και στην άλλη περίπτωση τον συντηρώ άμεσα ή έμμεσα. Τουτό όμως συνεπάγεται μιά κάποια άμοιβαίότητα, άληθινά δικός μου παρά αν με άναγνωρίζει, αν με υπακούει. Έάν φαίνεται πώς μου δείχνει ένα αίσθημα που μπορεί να έξηγηθεί ως άγάπη ή ως φόβος. Θα γινόμουνά γελοίος αν εξακολουθούσα ν' άποκαλώ σκύλο μου ένα ζώνον που όλοκληρωτικά με άγνοεί, που δεν με λογαριάζει καθόλου. Και αυτή ή καταγέλαστη κατάσταση μέσα στην όποία βρίσκουμε είναι τέλεια χαρακτηριστική γιατί συνδέεται με μιά πολύ θετική ιδέα του τί έπρεπε να είναι ο σκύλος αυτός για μένα για να μπορώ άληθινά να λέω. Είναι δικός μου.

Έάν τώρα άσχοληθούμε με τη διάγνωση της σχέσεως που μπορεί να υπάρχει ανάμεσα σ' ένα τέτοιο τρόπο κατοχής και στον δεσμό που άποκαλώ το σώμα μου, θα πρέπει να διαπιστώσουμε πώς ή άναλογία τραβάει μακριά. Υπάρχει έν πρώτοις αυτή ή άναμφισβήτητη αξίωση ότι είναι δικό μου, διεκδικώ το σώμα μου για δικό μου, είναι, πιστεύω, ο τίτλος ενός κακού μυθιστορήματος! «Το σώμα μου μου άνήκει» που κυκλοφόρησε έδω και λίγα χρόνια. Αυτή ή διεκδίκηση δεν πέφτει παρά εκεί που υπάρχει δουλεία. Έκει, αντίθετα, ο τύραννος διατάσσει ότι σ' αυτόν άνήκει το σώμα του σκλάβου γιατί το άγόρασε ή για όποιοδήποτε άλλο λόγο. Άκόμη πρέπει να προσθέσουμε πώς και εκεί όπου υπάρχει ή δουλεία, δεν υπάρχει λιγώτερο αίσθητή, τουλάχιστον σκοτεινά από τον σκλάβο ως ουσιαστικά άδικαιολόγητη, ως άσυμβίβαστη μ' ένα κάποιο δικαίωμα, βαθεία χαραγμένο μέσα στον όργανισμό του. Και θάφτανά να πω άκόμη πώς ένα όν που θάχανε κι' αυτήν άκόμη την θαμπή συνείδηση γι' αυτόν τον βιασμό δεν θάταν ένα όλοκληρωμένο ανθρώπινο όν. Άλλ' αυτό δεν είναι παρά μιά όριακή κατάσταση που δεν μπορεί να γίνει προσιτή όσο αυτή ή ζωή υπάρχει. Θέλω δηλαδή να πω πώς κι' αυτός, ο σκλάβος δεν μπορεί να μη διαφυλάσσει το αίσθημα του σώματός του ως δικού του. Έξ άλλου ή άναλογία άφορά το ρόλο που παίζει ή συντήρηση. Όταν λέω: το σώμα μου, βλέπω ουσιαστικά την άνάγκη στην όποία βρίσκουμε να έπαρκέσω για την συντήρηση. Και έδω άλλως τε υπάρχει ένα όριο, ένα άνώτατο όριο που προϋποθέτει τον άσκητισμό στο άπόγειό του. Άλλά και έδω άκόμη βγαίνουμε πραγματικά από τη ζωή, μόνο που βγαίνουμε από ψηλά και

έννοείται τον γιόγκι θάπρεπε να σκεφτούμε μάλλον παρά τον άναχωρητή. Αυτό το διπλό όριο αυτή ή διπλή δυνατότητα είναι έξ άλλου πάρα πολύ χαρακτηριστική της καταστάσεώς μας ή της μοίρας μας, και ποτέ δεν θάπρεπε να το λησμονούμε. Ότι, τέλος, είπα για την υπακοή του σκύλου έφαρμόζεται επίσης στην ένότητά μου με το σώμα μου: Αυτό το σώμα δεν είναι δικό μου παρά στο μέτρο που μπορώ να το έλέγχω. Άλλ' έννοείται και στην άποψη αυτή υπάρχει ένα έσωτερικό όριο: Έάν από μιά σοβαρή άνωμαλία χάσω κάθε έλεγχο πάνω στο σώμα μου, αυτό τείνει να παύσει νάναι δικό μου για τον βαθύ αυτόν λόγο που δεν είμαι πιά έγώ. Άλλ' ίσως στην άλλη άκρη, ο γιόγκι παύει κι' εκείνος να είναι έγώ για τον έαυτόν του και τουτό για τον αντίστροφο, από τον πάρα πάνω, λόγο, για το ότι δηλ. ο έλεγχος που άσκει πάνω στο σώμα του είναι άπόλυτος, ένω στη διάμεση ζώνη που είναι αυτή που άποκαλούμε κανονική ζωή, που είναι πάντα έν μέρει ο έλεγχος, πάντα έως ένα βαθμό άπειλούμενος...

Δέν είναι δύσκολο να δούμε, πιστεύω, ότι ο δεσμός μου με το σώμα μου στην πραγματικότητα είναι το υπόδειγμα στο όποιο αναφέρεται κάθε κατοχή, π.χ. αυτή του σκύλου. Άλλά δεν είναι άλήθεια ότι ο δεσμός αυτός με το σώμα μου μπορεί να όριστεί ως ένας τρόπος του κατέχειν³⁸. Μ' άλλα λόγια είναι κυριολεκτικά παράλογο να σκεφθώ τη σχέση μου με το σώμα μου παίρνοντας ως βάση τη σχέση μου με το σκύλο μου. Η άλήθεια είναι μάλλον ότι στο έσωτερικό κάθε κατοχής, κάθε τρόπου κατοχής, υπάρχει κάτι ως πυρήνας αίσθητός κι' αυτός ο πυρήνας δεν είναι άλλος παρά ή έμπειρία, ή καθ' έαυτήν, όχι ή νοοποιήσιμη (non intellectualisable) του δεσμού με τον όποιο το σώμα μου είναι δικό μου. Θα μπορούσε κανείς να ξεκαθαρίσει τουτό ως ένα σημείο κλοντάς μας να προσέξουμε ότι το έγώ της κατοχής δεν μπορεί να περιοριστεί έστω και κατά διάνοιαν σ' ένα έγώ άύλοποιημένο. Μου φαίνεται άδύνατο να καταλάβω πώς ένα έγώ άύλοποιημένο θα μπορούσε άκόμη νάχει την αξίωση ή την μέριμνα του να κατέχει και άκριβώς αξίωση ή μέριμνα βρίσκονται έγγενείς μέσα σε κάθε κατοχή. — Κατά δεύτερον λόγον — κι' αυτή ή παρατήρηση συνεχίζει, διαφωτίζει την προηγούμενη — οι κατοχές μου, όσο ένδιαφέρουμε γι' αυτές, παρουσιάζονται σ' έμέ ως συμπληρώματα του ίδιου μου σώματος. Αυτό γίνεται έξαιρετικά καθαρό κάθε φορά που για τον ένα ή τον άλλο λόγο σπάζει ή άπειλείται με σπάσιμο ο δεσμός ανάμεσα σ' έμέ και στα

38. Έμεις υπογραμμίζουμε.

υπό κατοχήν μου. Δοκιμάζω τότε πραγματικά ένα είδος εξαρθρώσεως που παρουσιάζεται τελείως παρόμοιο μ' αυτό που νοιώθω όταν άμεσα προσβάλλεται η ακεραιότητα του σώματός μου. Λέξεις όπως η απόσπαση ή το ξέσχιμα με την τόσο κοινή χρήση τους σχετικά με αίσθημα, είναι εδώ ιδιαίτερα χαρακτηριστικές. Θα πω λοιπόν, ακόμη μία φορά, ότι το «Έχειν» στην ακριβή και έντονη έννοια της λέξεως, πρέπει να νοηθεί κατ' αναλογία με την ιδιότυπη (sui generis) έννοια που αποτελεί το σώμα μου ως σώμα δικό μου. Αναμφισβήτητα, το έχω ήδη πει στην περίπτωση της εξωτερικής κατοχής, η έννοια δεν είναι τέλεια. Το αντικείμενο που κατέχω μπορεί να χαθεί, μπορεί να κλαπεί κι' εγώ, κάτοχος, στερημένος να υπάρχω. Μέσω έν τούτοις συγκινημένος απ' αυτήν την απώλεια και είμαι τόσο περισσότερο συγκινημένος όσο δυνατότερα, οργανικώτερα ήμουν ό έχω ν. Η τραγωδία του Έχειν συνίσταται ανέκαθεν στην απελπισμένη προσπάθεια να μην είμαι παρά ένα με κάποιο πράγμα που έν τούτοις δεν είναι και δεν μπορεί να είναι ταυτό με το όν εκείνο που το έχει. Αυτό, έννοείται είναι ιδιαίτερα χτυπητό εκεί όπου έχουμε να κάμουμε με τη θέληση κατοχής μιας ύπαρξεως, η οποία με το γεγονός και μόνο να ναι ύπαρξη αποκρούει την παράδοσή της σε μία τέτοια κατοχή...

Αλλ' ακριβώς ό,τι φαίνεται χαρακτηριστικό και έξαιρετικό σ' ό,τι αφορά το σώμα μου, είναι το γεγονός ότι εδώ αυτή η ανεξαρτησία του κατεχομένου σχετικά με την κατέχουσα έννοια δεν φαίνεται ότι μπορεί πραγματικά να βεβαιωθεί. Η ακριβέστερα ή έμπειρία μου είναι φτιαγμένη με τέτοιο τρόπο ώστε δεν έχω κανένα άμεσο μέσο για να γνωρίζω τί μπορεί να είμαι ακόμη, μία φορά που ό δεσμός, ό vinculum, σπάσει απ' αυτό που αποκαλώ θάνατο. Έννοείται ότι θά ξαναγυρίσουμε και θά σταθούμε για πολύ επάνω σ' αυτό το σημείο στα μαθήματα της δευτέρας σειράς και θά ζητήσουμε να βρούμε τον τρόπο με τον όποιο θά μπορούμε να βγούμε απ' αυτό το μεταφυσικό αδιέξοδο. Αλλά για την ώρα έχουμε να αναγνωρίσουμε πώς η κατάσταση μου ως όντως ένσαρκωμένου περικλείει ένα έρώτημα που στην περιοχή των αντικειμένων παραμένει αναπάντητο. Για να διερευνήσουμε πληρέστερα αυτήν την κατάσταση, θά την πλησιάσουμε από μία άλλη μεριά, και φυσικά πάντα στο στοχασμό δευτέρου βαθμού θά προστρέχουμε³⁹.

«Δέν μπορώ να μη τείνω να νοιώθω το σώμα μου ως το ουσιαστικό εργαλείο μου στην πιο πλατειά έννοια της λέξεως αυ-

τής ή ακόμη ως το όργανο που μου έπιτρέπει να ένεργώ μέσα στον κόσμο και δι' αυτόν να τοποθετούμαι σ' αυτόν. Αν και η έρμηνεία αυτή πιθανώς πρέπει να ξεπεραστεί, φαίνεται εκ πρώτης όψεως πώς η υπερξόνεια φιλοσοφία μιά τέτοια σχέση συνεπάγεται ανάμεσα σώματος και ψυχής. Αλλά πρέπει κι' εδώ να προχωρήσουμε σχεδόν όπως κάμαμε και με το Έχειν, δηλαδή να διερωτηθούμε τί συνεπιφέρει η έννοια του εργαλείου και πώς για ένέργεια εργαλείου είναι δυνατή. Είναι φανερό πώς κάθε εργαλείο είναι ένα τεχνικό μέσο για να απλώνεται ή να δυναμώνει μιά προϋπάρχουσα δύναμη που πρέπει να κατέχει εκείνος που χειρίζεται το εργαλείο αυτό. Αυτό άληθεύει για το απλούστατο εργαλείο, π.χ. το μαχαίρι. Αλλ' αυτό παραμένει άληθινό για τις πιο πολυσύνθετες όπτικές συσκευές, οι όποιες δεν μπορούν να ποούν σε ένέργεια παρά βασιζόμενες στις δυνάμεις της δράσεως. Αλλ' αυτές ακριβώς οι δυνάμεις μπορούν να χαρακτηρισθούν ως ένεργά χαρακτηριστικά του οργανωμένου σώματος. Μπορεί ακόμη κανείς να πει ότι θεωρούμενο μέσα στην άληθειά του, δηλ. δυναμικά, σ' αυτήν του τη λειτουργία, αυτό το σώμα συνίσταται στο σύνολο των έξουσιών του. Το σύνολο είπα: Η λέξη άθροισμα θ' απόδινε πραγματικά χωρίς καμμιά άκρίβεια το είδος όλότητας περί του όποιου πρόκειται εδώ. Προτιμότερο θάταν να πούμε πώς κάθε μιά από τις έξουσίες του δεν είναι παρά ένα είδος αυτής της ίδιας της ένότητας. Όταν λέω αυτή η έννοια, αντικρύζω το σώμα αυτό ως μιά συσκευή με πολλαπλούς σκοπούς που θεωρώ απ' έξω. Αλλ' ως λάβουμε υπ' όψιν ότι δεν διερωτώμεθα γι' αυτό το σώμα, αλλά για το σώμα μου. Και σ' αυτήν ακριβώς την προοπτική όλα τροποποιούνται: Το σώμα μου είναι δικό μου όσο δέν στο παρατηρώ, όσο δέν τοποθετώ άνάμεσα σ' αυτό και σ' έμένα διάστημα ή ακόμη όσο δέν είναι για μένα αντικείμενο αλλά είμαι το σώμα μου⁴⁰. Βέβαια η έννοια του ρήματος είναι (être). παρουσιάζεται εδώ εκ πρώτης όψεως σκοτεινή. Να πω είμαι το σώμα μου σημαίνει πώς καταργώ το διάστημα που αντίθετα αποκαθιστώ άν πω πώς το σώμα μου είναι το εργαλείο μου. Ας παρατηρήσουμε άμέσως πώς άν θέσω εδώ τη σχέση

39. *Εμείς υπογραμμίζουμε. *Ο στοχασμός πρώτου βαθμού θ' ακολουθούσε διαδικασία διαχωρισμού, διαμελισμού, διαστίξεως. *Ο στοχασμός δευτέρου βαθμού άνέρχεται τον δρόμο που ακολουθεί ό πρώτος στοχασμός προς μιά ένότητα. *Η κίνησή του είναι άγίστροφη με την του πρώτου βαθμού κίνηση. *Η φαινομενολογική άνάλυση του «Τό σώμα μου» που έπιχειρεί ό Μαρσέλ μάς το δείχνει.

39. βλ. *Εμείς υπογραμμίζουμε.

ἐργαλείου, μπαίνω ἀναπόφευχτα μέσα σὲ μιὰ ἀτέλειωτη ἀναγωγή. Ἐάν, πραγματικά, ὅπως εἶδαμε, ἕνα ἐργαλεῖο ὅπουδήποτε, μεγαλώνει μιὰ ἐξουσία τοῦ σώματος, δηλ. ἐδῶ τοῦ ἑαυτοῦ μου, εἶναι ἀδύνατο νὰ μεταχειρίζωμαι τοῦτο ἐδῶ (τὸ σῶμα) ὡς ὄργανο χωρὶς νὰ φαντασιῶ ἕνα ἄλλο σῶμα διανοητικό, ἀστρικό ἢ ὅπως θέλει κανεὶς διαφορετικά νὰ τὸ ὀνομάσει, τοῦ ὁποῦ το φυσικό αὐτὸ σῶμα θὰ εἶναι τὸ ἐργαλεῖο. Ἄλλ' ὅσο τίθεται αὐτὸ τὸ σῶμα, πνευματικό, ἀστρικό κλπ. ἐπίσης ὡς σῶμα, τὸ ζήτημα ξαναφέρεται μακρότερα πρὸς τὰ πίσω κ.ο.κ. Αὐτὴν τὴν ἀναγωγή δὲν μποροῦμε νὰ τὴν ἀποφύγουμε παρὰ μὲ μιὰ προϋπόθεση, δηλ. νὰ ποῦμε: Αὐτὸ τὸ σῶμα ποῦ μπορῶ πλασματικά νὰ τὸ σκεφτῶ ἐπάνω στὸ μοντέλλο τῶν ἐργαλείων ποῦ μεγαλώνουν τὴν ἐνέργειά του, καθόσον εἶναι σῶμα μου δὲν εἶναι ἐργαλεῖο. Τὸ νὰ λέω: τὸ σῶμα μου, σημαίνει κατὰ κάποιον τρόπο πὼς λέω: ὁ ἑαυτός μου, σημαίνει πὼς τοποθετοῦμαι ἐδῶθε ἢ ἐκεῖθε ἀπὸ κάθε ἀναφορά ἐργαλείακή. Ἄλλ' ἐδῶ ἂς προσέξουμε: Ὑπάρχει ἕνας τρόπος νὰ νοιώσουμε ἢ μᾶλλον νὰ φαντασθοῦμε αὐτὴν τὴν ταυτότητα τοῦ ἐγὼ καὶ τοῦ σώματός μου ποῦ θὰ μὲ ἔρριχνε στὸν πιὸ χοντροκομμένο ὕλισμό. Ἡ δήλωσή μου ὅτι εἶμαι ταυτὸς μὲ τὸ σῶμα δὲν θὰ εἶχε καμμιά ἔννοια ἐάν τὸ σῶμα μου εἶναι αὐτὸ ποῦ οἱ ἄλλοι βλέπουν, ποῦ οἱ ἄλλοι μποροῦν ν' ἀγγίξουν καὶ τὸ ὁποῖο καὶ γιὰ μένα εἶναι ἕνα ἄλλο, καθ' ὅσον τὸ ἀφομοιῶ μὲ ὁποιοδήποτε ἄλλο σῶμα, μὲ μιὰ λέξη, μὲ τὸ σῶμα ἀντικείμενο. Δὲν εἶναι νόμιμο⁴¹ νὰ πῶ: εἶμαι τὸ σῶμα μου παρὰ καθόσον καταλήγω ν' ἀναγνωρίσω τὸ σῶμα αὐτὸ ὡς μὴ ἀφομοιῶσιμο μ' ἄλλα, σὲ τελευταία ἀνάλυση μὲ τὸ ἀντικείμενο αὐτό, μ' ἕνα ἀντικείμενο, σὰν νὰ μὴν εἶναι κάποιο πρᾶγμα. Μόνο καθ' ὅσον συντηρῶ μ' αὐτὸ (τὸ σῶμα μου) ἕνα τρόπο σχέσεων ποῦ δὲν ἀφίεται νὰ ἀντικειμενικοποιηθεῖ μπορῶ νὰ βεβαιωθῶ ὡς ταυτὸς μὲ τὸ σῶ-

μα μου καὶ ἀμέσως κανεὶς βλέπει ὅτι ὁ ὁρος ταυτότης δὲν ἀρμόζει ἐδῶ γιατί δὲν εἶναι πληρέστατα ἐφαρμόσιμος παρὰ σ' ἕνα κόσμο πραγμάτων ἢ ἀκριβέστερα ἀφαιρέσεως ποῦ ἡ ἐνσάρκωση σὰν τέτοια ἀναπόφευχτα ὑπερβαίνει (transcede)».

Μεταφέραμε ἐδῶ σχεδὸν ὀλόκληρο τὸ κείμενο τοῦ πέμπτου μαθήματος μιᾶς ὀλόκληρης σειρᾶς παραδόσεων ποῦ ἔδωσε ὁ Γκαμπριέλ Μαρσέλ, προσκαλεσμένος, στὸ ἀγγλικὸ πανεπιστήμιο τοῦ Ἄμπερντίν, τὸ Μάιο τοῦ 1949 καὶ τὸν Μάιο τοῦ 1950. Ἡ σειρά αὐτὴ τῶν παραδόσεων ποῦ συνοψίζει σὲ ἕνα ὅσο τὸ δυνατόν καταληπτὸ λόγο, μὲ τὸ *style parlé*, τὴ στάση τοῦ Μαρσέλ μπροστὰ στὰ μεταφυσικά ἐρωτήματα, ἐκυκλοφόρησε μὲ τὸν τίτλο: «Τὸ μυστήριο τοῦ εἶναι» σὲ δυὸ τομίδια στὰ 1951. Μεταφέραμε τὴν πᾶρα πάνω Μαρσελιανὴ ἀνάλυση ὡς δεῖγμα ἐφαρμογῆς τοῦ στοχασμοῦ δευτέρου βαθμοῦ, τοῦ ὁποῦ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ φιλόσοφος καθόρισε τὴ φύση ὡς ἀνακτικτικοῦ καὶ ὄχι διαχωριστικοῦ. Εἶναι μ' ἄλλα λόγια ὁ στοχασμὸς δευτέρου βαθμοῦ ἡ ἄρνηση τοῦ στοχασμοῦ πρώτου βαθμοῦ. Σ' αὐτὸν (τὸν στοχασμὸ δευτέρου βαθμοῦ) ἡ σκέψη ἀρνεῖται νὰ ταῦτισθεῖ μὲ τὴν ἀντικειμενικὴ γνώση—ὅπως γίνεται στὸν πρώτου βαθμοῦ στοχασμὸ—ἀρνεῖται ἐν ὀνόματι τῆς ἴδιας τῆς ὑπερβατικότητος ἐναντι τῆς γνώσης αὐτῆς. Πρόκειται ν' ἀνακτήσει ἑαυτὴν στὸ εἶναι τῆς σκέψης. Αὐτὴ τὴν πράξη σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἀφοῦ ἡ σκέψη ξεχούθηκε μέσα στὶς μορφές τῆς διαλεκτικῆς, τείνει νὰ ξαναπιᾶσει τὸν ἑαυτὸ της, ὁ Γκαμπριέλ Μαρσέλ τὴν ἀποκαλεῖ: Περισυλλογή. Εἶναι ἕνα διάβημα τοῦ στοχασμοῦ ποῦ τὸν ἀπαλλάσσει, τὸν ξελύνει, ἀπὸ τὴν ἐμπειρία. Ἀπαλλαγὴ πραγματικὴ, ὄχι ἀφαίρεση δηλαδή πλασματικότητος, ποῦ δὲν πρέπει νὰ συγγέεται ὅτε μὲ τὴν ἐνδοσκόπηση ὅτε μὲ τὴν ἐσωτερικὴ αὐτοκυριαρχία.— Τὴν παρουσία τῶν στοχασμῶν αὐτῶν τοῦ β' βαθμοῦ τοῦ Μαρσέλ θὰ τὴν δοῦμε σ' ὄλη τὴν βαθύτητα στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο: «Ἡ Ὀντολογία τοῦ Μυστηρίου».

41. Σύμφωνα μὲ τὸν στοχασμὸ δευτέρου βαθμοῦ.

Κ. Ι. ΔΕΔΟΠΟΥΛΟΣ

